

3. Тіщенко В. В. Концептуальні основи розслідування корисливонасильницьких злочинів : автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.09 / В. В. Тіщенко ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2003. 34 с.

4. Тактика проведення процесуальних дій з іноземцями при розслідуванні незаконного переправлення осіб через державний кордон / О. М. Брисковська, Д. О. Алексеєва-Процюк // Право.ua. 2017. № 2. С. 105–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pravo_2017_2_19.

5. Тертишник В. М. Допит на попередньому слідстві / Тертишник В. М., Фурман Н. А. Харків: Ксилон, 1996.

6. Удалова Л. Д. Вербальна інформація у кримінальному процесі України: монографія. Київ: Вид. ПАЛІВОДА, 2006. 324 с.

7. Чаплинський, К.О. Тактика проведення окремих слідчих дій: монографія / К.О. Чаплинський; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпропетровськ : ДДУВС, 2006 (Дніпропетровськ : РВВ ДДУВС, 22.05.2006). 308 с.

Околотенко Дмитро Сергійович,
здобувач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

РОЛЬ ВІДОМЧОГО КОНТРОЛЮ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СВОЄЧАСНОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Одним із суб'єктів, який дотичний до забезпечення належних часових характеристик досудового розслідування є керівник органу досудового розслідування, який в межах своїх повноважень здійснює відомчий контроль. Такий вид контролю хоча прямо не передбачений КПК України, однак його цілком справедливо в теорії кримінального процесу відносять до системи кримінально-процесуальних гарантій.

У науковій літературі відомчий контроль диференціюють на два його види: відомчий організаційний та відомчий процесуальний контроль. Враховуючи наведений підхід надалі вважаємо за доцільне розкрити зміст відомчого контролю за кримінальними процесуальними строками у двох площинах: процесуальній та організаційній.

Очевидно, що функцію відомчого процесуального керівництва досудовим розслідуванням реалізує керівник органу досудового розслідування, правовий статус якого регламентований у ст. 39 КПК України. Водночас є ряд запитань щодо формулювання повноважень керівника органу досудового розслідування у положеннях національного законодавства. Так, відповідно до ч. 5 ст. 38 КПК України орган досудового розслідування зобов'язаний застосовувати всі

передбачені законом заходи для забезпечення ефективності досудового розслідування. У той же час керівник уповноважений призначити іншого слідчого у разі неефективного досудового розслідування. Водночас критерії неефективності законодавець не уточнює.

У юридичних джерелах ефективність розслідування пов'язують із поточними результатами доказової діяльності слідчого, перспективами викриття осіб, що причетні до вчинення кримінального правопорушення та притягнення їх до кримінальної відповідальності, відшкодування шкоди потерпілим. На оцінку ефективності розслідування повинна впливати також складність встановлення обставин провадження, поведінка його учасників, процесуальні строки здійснення розслідування [1, с. 131].

Власне відповідно до практики ЄСПЛ ефективність розслідування з-поміж іншого включає вимоги щодо оперативності та розумної швидкості (ст. 65 рішення ЄСПЛ у справі «Космат проти України»). Навіть, якщо існують перешкоди або труднощі, які перешкоджають прогресу розслідування у конкретній ситуації, оперативне реагування національних органів влади є надзвичайно важливим для підтримання громадської віри в їхню відданість принципам верховенства права та їхню здатність запобігати проявам сприяння незаконним діям або терпимості до них. Крім того, з перебігом часу перспектива проведення будь-якого ефективного розслідування зменшується. Отже на оцінку керівником ефективності розслідування повинен впливати серед іншого рівень оперативності та розумної швидкості та здійснення його в межах встановлених законодавством строків.

З огляду на викладене можна зробити висновок, що недотримання процесуальних строків та невинуватена тяганина є підставою призначення іншого слідчого у провадженні для здійснення досудового розслідування, що, на нашу думку, потребує відповідного уточнення у положеннях ст. 39 (39-1) КПК України. У цьому контексті звернемо увагу на деякі аспекти регламентації правового статусу керівника органу розслідування у КПК Молдови, де у ч. 3 ст. 56 [2] зазначено, що розподілені офіцеру з кримінального переслідування матеріали та кримінальні справи можуть бути передані іншому офіцеру за кримінальним переслідуванням у разі:

1) його переведення, направлення, відрядження, усунення або звільнення з посади відповідно до закону;

2) його відсутності за наявності об'єктивних причин, що обґрунтовують терміновість справи та неможливість повернення офіцера;

3) необґрунтованого нездійснення ним кримінального переслідування протягом понад 30 днів;

4) встановлення щодо нього через повноваження або на підставі скарги на суттєве порушення прав учасників кримінального процесу або допущення непоправних помилок у процесі збирання доказів.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо за необхідне уточнити положення ст. 39 КПК України та чітко визначити підстави визначення іншого слідчого для здійснення розслідування. Однією з таких підстав має бути нездійснення процесуальних дій, направлених на встановлення обставин кримінального правопорушення протягом тривалого часу.

На організаційному рівні відомчий контроль забезпечується відомчими нормативно-правовими актами. Так, зокрема діяльність керівників органів досудового розслідування Національної поліції України регламентується наказом Міністерства внутрішніх справ України «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України» № 570 від 6 липня 2017 року, яким затверджено Положення про слідчі підрозділи Національної поліції України та Інструкцію з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України.

Так, відповідно до ст. 4 розділу V (Повноваження керівників слідчих підрозділів органів Національної поліції) зазначеного вище Положення начальник слідчого відділу територіального (відокремленого) підрозділу Національної поліції України, крім повноважень, передбачених КПК України серед іншого керує діяльністю слідчого відділу та є відповідальним за виконання покладених на нього завдань, дотримання підпорядкованими слідчими вимог законодавства України. Однією з основних вимог законодавства є дотримання процесуальних строків, яка визначена у положеннях ст. 28, ч. 1 ст. 40, ст. 113 КПК України.

Поруч з цим, аналіз положень наказу дозволяє припустити, що відомчий контроль за дотриманням процесуальних строків на стадії досудового розслідування окрім керівника органу досудового розслідування покладається і на інших посадових осіб. Зокрема на окрему увагу стосовно відомчого контролю за ефективним розслідуванням в частині його своєчасності заслуговує такий суб'єкт як слідчий-методист, до обов'язків якого серед іншого входить: аналіз дотримання строків кримінального провадження; витребування не рідше одного разу на місяць в підрозділах інформаційного забезпечення Національної поліції, ГУНП списків кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення, які розслідуються понад установлені КПК України строки, виявлення причин недотримання строків досудового розслідування, внесення керівникові слідчого підрозділу пропозицій щодо вжиття заходів для їх усунення; забезпечення своєчасної підготовки матеріалів для продовження процесуальних строків у кримінальних провадженнях; організація

заслуховування результатів розслідування у цих кримінальних провадженнях у керівника слідчого підрозділу (ст. 3 розділ VII. Слідчий – працівник організаційно-методичного підрозділу).

Деякі аспекти діяльності керівників інших органів досудового розслідування, визначених у ст. 38 КПК України передбачено: наказом Бюро економічної безпеки «Про затвердження Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, віднесені законом до підслідності Бюро економічної безпеки України» від 29 квітня 2022 року № 472/37808; наказом Державного бюро розслідувань «Про затвердження Інструкції з організації обліку, руху та зберігання кримінальних проваджень в органах досудового розслідування Державного бюро розслідувань» від 05 лютого 2024 року № 56 та ін. В контексті дослідження зазначені нормативно-правові акти регламентують окремі питання відомчого контролю за станом організації досудового розслідування, що певною мірою впливає на дотримання слідчими встановлених законодавством термінів.

Список використаних джерел

1. Крикунов О. Неєфективність досудового розслідування як підстава для відсторонення слідчого від здійснення кримінального провадження. Історико-правовий часопис. 2017. №2 (10). С. 129–134.

2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova : COD Nr. 122 din 14-03-2003. URL: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30397729#pos=340;-52.

Олійник Олександр Андрійович,
аспірант Науково-дослідного інституту
публічного права

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ, ОРГАНАМИ ДІЗНАННЯ ТА ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА ПРАВА НА ЗАХИСТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Через збройну агресію рф проти України в нашій країні оголошено та діє воєнний стан. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» «воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії ... та передбачає надання відповідним органам державної влади, ... повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії ..., а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб ... [1]. Це не може не позначитися